

LÄÄNERANNA VALLA 2023. AASTA EELARVE LÜHIÜLEVAADE

Lääneranna Vallavolikogu kinnitas 24. märtsil 2023. a määrusega nr 47 Lääneranna valla 2023. aasta eelarve.

Sama määrusega kinnitati 2024. a eelarve koostamiseks kaasava eelarve suuruseks 5000 eurot.

1.1 Põhitegevuse tulud

Põhitegevuse tulud koosnevad maksutuludest, kaupade ja teenuste müügituludest, saadud toetustest tegevuskuludeks ja muudest tegevustuludest.

Üksikisiku tulumaksu prognoos 4,487 miljonit eurot moodustab Lääneranna valla põhitegevuse tulude prognoosist 43%. 2022. a tulumaksu laekumine oli 4,335 miljonit eurot ning eelarveprognoos 4,135 miljonit eurot. Tulumaksu laekus enam 4,8%.

2023. a on prognoositud 3,5% kasvu võrreldes 2022 aasta tegeliku laekumisega. Arvestades turbulentset aega majanduses, ei pea vallavalitsus hetkel suurema kasvu prognoosimist kohaseks. Maksulaekumise kasv vaadatakse üle lisaelarve menetlemise raames. Kohalikule omavalitsusele laekub 11,96% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. Tulumaksu laekumist mõjutavad muutused maksumaksjate arvus, sissetulekute muutus.

Maamaksu laekumine on prognoositud 409 000 €.

Maksutulud kokku **4 897 000 €**.

Tulud kaupade ja teenuste müügist on prognoositud **413 260 €**, mis moodustab 4,3% põhitegevuse tuludest. Tululiikide jaotus on toodud Tabelis 1.

Tabel 1.

Tululiik	2022 a eelarve	2023 a eelarve
320 Riigilõivud ehitus- ja kasutusloa eest	10 000	10 000
322000 Tulu koolitusteenuse osutamisest	37 000	36 000
322020 Koolieelsete lasteasutuste kohatasu	91 300	128 800
322040 Tasu toitlustamiskuludeks	28 200	79 400
322090 Muud tulud haridusalasest tegevusest	11 375	8 500
322100 Raamatukogude tasulised teenused	150	150
322110 Rahva-ja kultuurimajade tasulised teenused	53 950	60 300
322120 Muuseumide ja näituste tasulised teenused	2 800	15 000
322140 Lääneranna Teataja reklaami müügi tulud	2 000	3 500
322490 Muud tulud sotsiaalalalasest tegevusest	38 450	31 000
322510 Muu elamute ja korterite üür ja rent	16 500	17 800
323100 Tulud metsamajandusest	60 000	0
323290 Tulu muudelt majandusaladelt	15 400	2 200

323320 Üür mitteiluruumidelt	38 870	20 610
Kokku	405 995	413 260

Rahandusministeerium on kinnitanud 2023. a summad tasandus- ja toetusfondi tululiikide kohta. Andmed on toodud Tabelis 2.

Tabel 2.

	2022 a	2023 a
Tasandusfond	791 003	830 314
Toetusfond	2 451 275	3 131 425
<i>põhikooli kooliõpetajate töøjõukuludeks</i>	1 280 093	1 622 858
<i>gümnaasiumi õpetajate töøjõukuludeks</i>	93 890	142 791
<i>direktorite ja õppealajuh. töøjõukuludeks</i>	79 963	79 963
<i>tõhustatud ja eritoe tegevuskuludeks</i>	47 232	42 768
<i>hariduse täiendkoolituseks</i>	9 571	9 571
<i>õppekirjandus</i>	25 319	26 687
<i>koolilõuna</i>	77 350	80 150
<i>kultuuriraniitsa toetus</i>	4 694	7 004
<i>lasteaiaõpetajate töøjõukuludeks**</i>	85 498	85 232
<i>suure hooldus- ja abivajadusega lastele abi osutamise toetus</i>	0	8 743
<i>huvihariduse ja -tegevuse toetus</i>	104 732	78 542
<i>toimetulekutoetus*</i>	193 038	187 421
<i>matusetootus</i>	21 219	20 385
<i>asendus- ja järelhooldusteenuse toetus*</i>	18 330	103 479
<i>pikaajalise hoolduse korralduse toetus</i>	0	190 797
<i>rahvastikutoimingud*</i>	573	252
<i>kohalike teede hoiu toetus</i>	409 773	420 871
<i>Kõrgrnenud kuludega toimetulemise toetus</i>	0	23 911

*-summad sisaldavad 2022. a II poolaastal vabariigi valitsuse korraldusega täiendavalt eraldatud toetust 27 104 eurot.

**-Rahandusministeerium eraldab omavalitsustele toetust koolieelsete lasteasutuste õpetajate töøjõukuludeks kui lasteaiaõpetaja töötasu alammääraks on arvestatud vähemalt 90% ning magistrikraadiga või sellega võrdsustatud tasemega lasteaiaõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast. Eelarve projektis on arvestatud koolieelsete lasteasutuste õpetajatele töötasud eelpool nimetatud määrades.

Tulude real muud toetused tegevuskuludeks on planeeritud 206 033 €

Toetused jagunevad:

Toetus Riigikogu valimiste korraldamiseks 18 798.-

Päästeameti projekt Kodud tuleohutuks 7 500.-

Päästeameti kriisivalmiduse projekt (leping sõlmitud 2022 a) 34 300.-

Palgatoetus tantsu- ja koorijuhile 8 901.-

Toetus tantsurühmadele ja kooridele 4 648.-

Palgatoetus treenerile 7 000.-

Koolipiima ja –puuvilja toetus	6 500.-
Erasmus+ projektitoetused	43 364.-
Imelised Aastad projektitoetus	4 000.-
Vaimse tervise teenuse toetus	20 000.-
Üürikorterite renoveerimise toetus	34 000.-
Raamatukogudele raamatute soetamiseks	10 522.-
Kultuuriasutuste projektitoetused	6 500.-

Saadavad toetused tegevuskuludeks kokku **4 167 772€**, mis moodustab 43% põhitegevuse tuludest .

Muudes tegevustuludes on prognoositud 166 000€ kaevandamisõiguse ja vee erikasutustasu ning 1 000€ trahvitu.

Põhitegevuse tulud kokku on **9 645 032 €**.

1.2 Põhitegevuse kulud

Põhitegevuse kulud koosnevad antavatest toetustest tegevuskuludeks ja muudest tegevuskuludest.

2023. aastal tõuseb alampalk 654.- eurolt 725.- eurole ja üldhariduskoolide õpetajate alampalk 1412.- eurolt 1749.- eurole.

Sotsiaalabitoetused ja muud toetused füüsilistele isikutele on prognoositud summas 656 991 €, toetused tegevuskuludeks summas 95 270 € ja mittesihotstarbelised toetused 79 300€.

Muude tegevuskulude all kajastatakse kogu valla teenistuses olevate isikute tööjõukulud summas 5 376 000 €.

Majandamiskuludeks on planeeritud 2 717 119 € ja muudeks kuludeks 51 000 €.

Põhitegevuse kulud kokku **8 975 680 €**.

Põhitegevuse tulem **669 352 €**.

Põhitegevuse kulude jagunemine tegevusvaldkondade vahel on toodud Tabelis 3.

Tabel 3.

Kood	Nimetus	Summa	Protsent
01	Üldised valitsussektori teenused	782 768	8,7
03	Avalik kord ja julgeolek	21 500	0,2
04	Majandus	537 680	6,0
05	Keskkonnakaitse	83 010	1,0
06	Elamu- ja kommunaalmajandus	375 560	4,2
07	Tervishoid	20 000	0,2
08	Vabaaeg, kultuur ja religioon	1 023 309	11,4
09	Haridus	4 861 843	54,2
10	Sotsiaalne kaitse	1 270 010	14,1
	Kokku	8 975 680	100%

1.2.1 Üldised valitsussektori teenused

Vallavolikogu kuludeks on planeeritud volikogu ja volikogu komisjoni liikmete tasud, administreerimiskulud ja koolituskulud. Kuludes kajastuvad ka noortevolikogu kulud.

Vallavalitsuse eelarve hõlmab Lihula vallamaja ja kolme teeninduskeskuse kulusid.

Real muud üldised valitsussektori teenused kajastuvad Riigikogu valimiste korraldamise kulud.

Valitsussektori võla teenindamine on laenuintresside kulu pankadele.

Tegevuskulude toetused ja liikmemaksud erinevatele asutustele, kuhu vald kuulub (eelarves kajastuvad seitsme erineva tegevusala kuludes):

Eesti Linnade ja Valdade Liit	5 010.-
Pärnumaa Ühistranspordi Keskus	2 500.-
Läänemaa Rannakalanduse Selts	165.-
Kodukant Läänemaa	35.-
Pärnu Lahe Partnerluskogu	1 180.-
Pärnumaa Omavalitsuste Liit	98 060.-
<i>sh. Liikmemaks</i>	<i>12 800.-</i>
<i>Büroo kulud</i>	<i>11 154.-</i>
Ühistegevuste kulud:	
<i>Maakonna identiteet</i>	<i>16 669.-</i>
<i>Arendus- ja turundustegevus</i>	<i>25 293.-</i>
<i>Haridus-, kultuuri- ja sporditegevus</i>	<i>16 196.-</i>
<i>Muud ühistegevused</i>	<i>15 948.-</i>

1.2.2 Avalik kord

Päästetegevuse real kajastuvad projektide Kodud tuleohutuks ja kriisivalmiduse kulud.

1.2.3 Majandus

Soojamajanduse real kajastuvad Koonga, Lõpe ja Varbla katlamajade igapäevase majandamise kulud.

Maanteetranspordis suunatakse 200 tuhat eurot teede investeeringuteks.

Ühistranspordi korralduse real kajastuvad Pärnu linna ühistranspordi toetamise kulud.

Turismi real kajastub toetus MTÜ Terra Maritimale turismiturunduseks.

Üldmajanduslikud arendusprojektid. Selle tegevusala kuludes kajastuvad väiksemad projekteerimistööd ja planeeringute kulud (sh valla üldplaneering).

Muu majanduse real kajastuvad Lihulas linnas asuva vallale kuuluva majandushoone kulud (Pärna 4a).

1.2.4 Keskkonnakaitse

Jäätmekäitluse kuludeks on avalikelt aladelt prügi koristus, Lihula jäätmejaama kulud ning jäätmete kogumisringide ja jäätmete liigiti kogumise arendamise kulud (sh keskkonnateadlikkuse tõstmine). Jäätmete kogumisringide korraldamist ja jäätmete liigiti kogumise arendamist planeeritakse korraldada koostöös KIK-iga, esitades toetuse taotlusi KIK-i erinevatesse toetusmeetmetesse.

1.2.5 Elamu- ja kommunaalmajandus

Veevarustuse real on hajaasustuse programmi kulud.

Tänavavalgustuse real on tänavavalgustuse haldamiskulud.

Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus kuludeks on valla põhitegevuseks mittevajalike hoonete või nende osade ülalpidamiskulud, kalmistute hooldamise kulud, hulkuvate loomadega seotud kulud ja haljastuskulud.

1.2.6 Vabaaeg, kultuur ja religioon

Spordi real on Vatta spordihoone ja ülevallaliste spordiürituste kulud.

Noorsootöö ja noortekeskuse real on Lääneranna Noortekeskuse kulud.

Vaba aja ürituste real on mittetulundusühingute, sihtasutuste ja seltsingute toetamise ja ülevallaliste kultuuriürituste kulud.

Raamatukogude real on valla raamatukogude kulud.

Rahvakultuuri real on erinevate kultuuriasutuste kulud. Nende hulgas on ka väiksemaid seltsi- ja külamaju.

Muuseumide real on valla muuseumide kulud.

Ringhäälingu ja kirjastamise kulude real on Lääneranna Teataja väljaandmisega seotud kulud (küljendamine, keeleline toimetamine, trükkimine ja levitamine).

1.2.7 Haridus

Üldhariduse asutuste kulud liigitatud lähtudes KOFSi nõudest – kulu sisu.

Nii võivad ühe haridusasutuse kulud olla jaotund kahe-kolme tegevusala vahel (üldhariduskool, gümnaasium, koolieelne lasteasutus, toitlustamine).

Riigi toetusest ja täiendavatest vallaeelarvelistest vahendistest on tagatud kõigi valla põhikooli pedagoogide töötasustamine sh gümnaasiumi pedagoogide töötasustamiseks.

Hallatavas koolieelses lasteasutuses töötava lasteaiatöötaja töötasu alammääraks on arvestatud vähemalt 90% ning magistriskraadiga või sellega võrdsustatud tasemega lasteaiatöötajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

Noorte huvihariduse ja –tegevuse real kajastatakse Lihula Muusika- ja Kunstikooli, Lääneranna Spordikooli ning noorte huvihariduse ja –tegevusega seotud kulud.

Hariduse tugiteenused.

Kajastuvad sisse ostetavad tugispetsialistide teenused.

Arvestatud on ka kõikidele õpilastele OPIQ kasutamise võimalustega.

1.2.8 Sotsiaalne kaitse

Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse.

Kuludes sisalduvad puuetega inimeste hooldajatele makstavad toetused vastavalt Lääneranna Vallavolikogu 16.02.2022 määrusele nr 12 „Sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise kord“.

Lisaks sisalduvad eelarves muud sotsiaaltoetused puuetega inimestele.

Eakate sotsiaalhoolekandetasutuste real on kulud kohatasudeks vastavatesse hoolekandetasutustesse. Võrreldes 2022. aastaga lisanduvad II poolaastast hooldereformi kulud. Toetusfondi kaudu eraldatavat toetust kasutatakse hooldekodu kohatasu tasumiseks ja inimese koduse hoolduse tagamiseks. Toetuse täpsem kasutus on selgumas.

Muu eakate sotsiaalne kaitse. Kajastuvad koduhooldajate tööjõukulud, sõidukite ülalpidamise kulud, häirenupu teenuse kulud ja erivahendid (kummikindad, des.vahendid, parasiiditõrjevahendid, riided, jalatsid jms).

Sotsiaaltransporditeenust osutab Pärnumaa Ühistranspordikeskus. Tuginedes praegusele teenuse kasutamisele kujuneb selle kulude maksumuseks 185 tuhat eurot, teenuse kasutajate omaosalusena laekub 20 tuhat eurot.

Asendus- ja järelhooldus. Kuludeks on asenduskodude teenusele on suunatud laste kulud.

Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse.

Kuludes sisalduvad toetuste liigid vastavalt Sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise korrale. Veel kajastuvad projekti Imelised aastad kulud.

Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele sisaldab KOV'i poolt makstavaid toetusi ja valla sotsiaalpindade majandamiskulud.

Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse kuludeks on toetused vastavalt Sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise korrale.

2. Investeermistegevus

KOFS jaotuse järgi on investeermistegevuse osas toodud nii tulud, kui ka kulud. Nende eraldamiseks kasutatakse märke: sissetulekud plussmärgiga ja väljaminekud miinusmärgiga.

Põhivara müük – valla põhitegevuseks mittevajaliku kinnisvara müügi tulu. Vallavara müüki planeeritakse korteriomandite ja kinnistute osas, mida omavalitsus temale seadusega pandud ülesannete täitmiseks ei vaja. Sellise vara hulka kuuluvad nii tagastatud maatulundusmaad, peremehetu varana arvele võetud elumumaad, päritud varad ja teised põhivarana arvel olevad varad.

Põhivara soetusena on toodud nii omavahenditest planeeritavad investeeringud, projektitoetuse otsuse saanud investeeringud, kui ka need, mille kohta eelarveaastal esitatakse toetuse taotlused. Juhul kui projekt rahastust ei saa, siis jäävad eelarves täitmata nii tulud kui kulud.

Investeermistegevuse kulud on planeeritud alljärgnevalt:

	EELARVE	TOETUS	OMAOSALUS
PÕHIVARA SOETUS			
Valla teede ehitus	200 000		200 000
Kriisivalmiduse projekt	11 340	11 340	
Lihula mõisa peahoone esifassaadi restaureerimine	190 000	148 498	41 502
Lihula mõisa viinaaida renoveerimine	598 124	463 124	135 000
Vatla külamaja projekteerimine	12 000		12 000
Lihula Gümnaasiumi rekonstrueerimine	1 373 519	1 373 519	
Lõpe Klubi rekonstrueerimine (sh projekteerimine)	200 000		200 000
	2 584 983	1 996 481	588 502
SIHTFIN. PÕHIVARA SOETUSEKS			
Virtsu aleviku vee- ja kanalisatsioonitrasside arendamine ja rekonstrueerimine	200 000		200 000
Hajaasustuse programm	100 000	50 000	50 000

	300 000	50 000	250 000
KOKKU	2 884 983	2 046 481	838 502
Riigi toetus teedele (kajastub toetusfondis)			200 000
Muud vahendid			638 502
KOKKU			837 760

Finantstulusid planeeritakse 7 000 € ulatuses ja finantskulusid 159 000 € ulatuses, mis tuleneb finantskohustuste intresside teenindamisest.

Eelarve investeerimistegevuse raames on ette nähtud investeringud teedesse summas 200 000 eurot. Kriisivalmiduse projekti näol on tegemist 2022. aastal alustatud projektiga, mitte uue ettevõtmisega. Generaatori tarne on viibinud ning seetõttu pole selle eest ka tasutud.

Lihula mõisa peahoone esifassaadi rekonstrueerimiseks on toetus saadud ning vallavalitsus kavatses hanke lähiajal välja kuulutada. Sama on seis Lihula mõisa viinaaida renoveerimisega. Siin on vallavalitsusel projektdokumentatsiooni kavas sisse viia mõningad muudatused enne hanke väljakuulutamist.

Vatla mõisa renoveerimistöõde asemel teeb vallavalitsus ettepaneku alustada Vatla külamaja projekteerimisega, et rahastusallikate avanemisel olla valmis hanget läbi viima juba hoone ehitamiseks. Projekteerimise lähteülesanne koostatakse koos kogukonnaesindajatega.

Lihula gümnaasiumihoone projekteerimine on jätkuv tegevus ning sellega tegeletakse iganädalaselt.

Lõpe Klubi osas alustab vallavalitsus eelarve kinnitamise ning haridusvõrgu korrastamise otsuse järgselt koostama Lõpe Klubi rekonstrueerimisprojekti ning ette valmistama hanget hoone rekonstrueerimiseks ning lasteaiarühma ehitamiseks.

Jätkuvalt on eelarves kavandatud 200 000 eurot Virtsu piirkonna, eelkõige Tallinna mnt 31 kinnistule vee- ja kanalisatsioonitrasside rajamiseks. Hanke viib läbi Matsalu Veevärk.

Hajaasustuse programmis osalemine on kavandatud summaga 50 000 eurot vallapoolse panusena.

3. Finantseerimistegevus

KOFSi järgi kuuluvad finantseerimistegevuse osa koosseisu laenude ja kapitalirendi võtmine ning nende tagasimaksmine.

Laenukohustuste summa seisuga 31.12.2022 oli 4,48 miljonit eurot.

4. Nõuete ja kohustuste muutus

2022. a lõpu rahaliste vahendite jäägiks kujunes 2,17 miljonit eurot. Sellest 1,937 miljonit suunatakse kulude katteks (sh 1,426 miljonit saadud ettemakse). Nõudeid projektitoetuste eest on 186 tuhat eurot.

5. Kokkuvõtlikult

Lääneranna valla 2023. aasta eelarve on põhitegevuse tulemiga plusspoolel 669 352 euroga, mis jätkuvalt ei kata ära käesolevaks aastaks prognoositud laenu põhiosamakseid summas 565000 eurot ja intressikulu 157000 eurot, kokku 724 000 eurot. See tähendab, et eelarve kinnitamise järgselt küsib vallavalitsus volikogult luba laenude refinantseerimise hanke läbiviimiseks, et aastane laenu teenindamise koormus oleks vallale jõukohane. Hetkel on arvestatud laenu põhiosa tagasimakse osaliselt ka vabade vahendite jäägist.

Eelarvet iseloomustab eelkõige riikliku õpetajate palgatoetuse kasvust tingitud surve teistele omavalitsuse töötajate palkadele, seda just haridusvaldkonnas. Eelarve sisaldab ettepanekut hoida lasteaiaõpetajate palgad 90% tasemel õpetajate miinimumpalgamäärast ning viia miinimumpalga tasemele haridusvaldkonna tugispetsialistide töötasud. Jätkuvalt arvestatakse õpetajate töötasud miinimumpalgamäära pealt, et tagada töötasude maksmine eraldatud palgatoetusest

Haridustoetus	
KOOLID	VAHE
GÜMNAASIUM	
Lihula Gümnaasium G	-19 917
Numbrid toetusfondi tabelis	
PÕHIKOO	
Lihula Gümnaasium PK	219 998
Virtsu Kool	-3 854
Varbla Kool	-58 740
Koonga Kool	-61 846
Lõpe Kool	-43 765
Kõmsi LAAK	-9 642
Metsküla Algkool	-250

Tegelikkuses oleks asjakohane vaadata üle Lihula gümnaasiumi põhikooli osa tasustamise põhimõtted ning viia sisse töötasude diferentseerimine karjäärimudeli põhiselt. Väikeste koolide puhul on seda keeruline teha, sest sellele peaks omavalitsus maksubaasist (mida meil väga ei ole) juurde tasuma arvestatavad summad. Ühtse mudeli peale saab mõtlema hakata peale haridusvõrgu korrastamise otsuse vastuvõtmist.

Aga kõikides teisteski valdkondades on palgasurve tugev ning vald peab sellega arvestama, et mitte kaotada valdkonnaspetsialiste. Kokkuhoiumeetmetena on rakendatud mõningate kulude ärajätmist. Näiteks on otsustatud ajalehtede kojukannet mitte tellida ning lõpetatud on ühe vallavalitsuse kasutuses oleva auto täisteenusrent. Eelarvesse ei ole arvestatud raamatukogude võrgu korrastamisest vabanenud vahendeid. Need arvestused esitatakse lisaelarvega peale koondamiste läbiviimist. Vallavalitsusest on alates 1. aprillist koondatud heakorra ja keskkonnaspetsialist ning vastavad ülesanded jaotatakse teiste ametnike vahel laiali. Avalike suhete valdkonnas jätkatakse väiksema koormusega ametikoha täitmisega. Vallavalitsus proovib vastukaaluna intressikulude tõstmisele teenida likviidsete olevate vahendite lühiajalise hoiustamisega mõningast intressitulu, sest hoiuste intressimäärad on oluliselt tõusnud.

Kavandatud investeeringuprogrammi läbiviimiseks võetakse valla vabad vahendid kasutusele. Seega on oluline muuta majandamise struktuuri selliselt, et tekiks täiendavaid vabu vahendeid. Investeeringute osas tuleb arvestada võimalike kallinemistega, mida tuleb katta omaosaluse suurendamisega või investeeringute nimekirja korrigeerimisega. Lihula mõisa viinaaita puudutava investeeringu osas on vald esitanud MATA-le taotluse tööde täiendavaks finantseerimiseks. Muud ülemaakondliku mõjuga objekti taotlusvooru esitada ei olnud ning positiivne otsus võimaldab suurema tõenäosusega viinaait korrastada ja tööle panna. Lõpe klubi osas on summad äärmiselt indikatiivsed, kuid eelarve kinnitamise järgselt hakkame Lõpe Klubi rekonstrueerimisprojektiga kindlas kõneviisis edasi minema. Sama kavatsus on Vatla külamaja projektiga.

Suurendatud on põhivara müügist laekuva tulu osakaalu saja tuhande euro võrra 200 000 euronii..

Vallavalitsus näeb, et eelarvet tuleb korrigeerida lisaelarvega juba I poolaastal ning alustada tuleb ka eelarvestrateegia uuendamisega, et pikemaajalisem finantsvaade oleks olemas.